

Інноваційні підходи до диверсифікації сільської економіки як фактор адаптивного розвитку

Предметом дослідження є інноваційні підходи до диверсифікації сільської економіки як фактор адаптивного розвитку.

Метою дослідження є визначення факторів успіху інноваційної диверсифікації сільської економіки.

Методи дослідження. У статті використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті охарактеризовані основні напрями інноваційної диверсифікації сільської економіки. Визначені фактори успіху інноваційної диверсифікації сільської економіки. Окреслені переваги кожного напрямку інноваційної диверсифікації.

Висновки. В умовах глобальних змін і зростаючої конкуренції, диверсифікація сільської економіки є головним фактором забезпечення її стійкості та адаптивності. Інноваційні підходи надають нові можливості для розвитку сільських територій, підвищення їх економічного потенціалу та покращення якості життя сільського населення. Одним із перспективних напрямів є розвиток агротуризму. Інтеграція сільського господарства з туристичною індустрією дає можливість створити унікальні туристичні продукти, які відновлюють місцеві традиції, культуру та екологічні особливості регіону. Це сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів та створенню нових робочих місць. Іншим важливим аспектом є підтримка малого та середнього підприємництва в сільській місцевості. Розвиток місцевих виробництв, переробка сільськогосподарської продукції та виробництво крафтових продуктів дають можливість диверсифікувати економіку та зменшити залежність від традиційних сільськогосподарських культур. Важливою є роль інновацій в аграрному секторі. Впровадження новітніх технологій, таких як точне землеробство, автоматизація процесів та використання біотехнологій, дає можливість підвищити ефективність виробництва та зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Крім того, важливим є розвиток альтернативної енергетики в сільській місцевості. Використання сонячної, вітрової енергії та біомаси сприяє енергетичній незалежності сільських територій та зменшенню залежності від традиційних джерел енергії. Впровадження інноваційних підходів до диверсифікації сільської економіки потребує комплексного підходу та співпраці між урядом, науковими установами, підприємцями та місцевими громадами. Тільки спільними зусиллями можливо забезпечити сталий та адаптивний розвиток сільських територій в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: інновації, диверсифікація, сільська економіка, адаптивний розвиток, сільські громади, сталий розвиток, інформаційна підтримка, регіон, біотехнології, енергія.

OLEKSANDR MOLNAR
ANASTASIA DOROSHENKO

Innovative approaches to diversification of the rural economy as a factor of adaptive development

The subject of the study is innovative approaches to the diversification of the rural economy as a factor of adaptive development.

The purpose of the study is to determine the success factors of innovative diversification of the rural economy.

Research methods. The article uses the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the comparative method, and the method of data generalization.

Results of the work. The article characterizes the main directions of innovative diversification of the rural economy. The success factors of innovative diversification of the rural economy are

determined. The advantages of each direction of innovative diversification are outlined.

Conclusions. *In the context of global changes and growing competition, diversification of the rural economy is the main factor in ensuring its stability and adaptability. Innovative approaches provide new opportunities for the development of rural areas, increasing their economic potential and improving the quality of life of the rural population. One of the promising areas is the development of agrotourism. The integration of agriculture with the tourism industry makes it possible to create unique tourism products that demonstrate local traditions, culture and environmental features of the region. This contributes to attracting additional financial resources and creating new jobs. Another important aspect is the support of small and medium-sized businesses in rural areas. The development of local industries, processing of agricultural products and the production of craft products make it possible to diversify the economy and reduce dependence on traditional agricultural crops. Innovations in the agricultural sector also play an important role. The introduction of new technologies, such as precision agriculture, process automation and the use of biotechnology, makes it possible to increase production efficiency and reduce the negative impact on the environment. In addition, the development of alternative energy in rural areas is important. The use of solar, wind energy and biomass contributes to the energy independence of rural areas and reduces dependence on traditional energy sources. The implementation of innovative approaches to the diversification of the rural economy requires a comprehensive approach and cooperation between the government, scientific institutions, entrepreneurs and local communities. Only through joint efforts can sustainable and adaptive development of rural areas be ensured in the face of modern challenges.*

Keywords: *innovations, diversification, rural economy, adaptive development, rural communities, sustainable development, information support, region, biotechnology, energy.*

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується швидкими змінами, що потребують від сільськогосподарського сектору не лише підвищення продуктивності, але й здатності адаптуватися до нових викликів та можливостей. В умовах глобалізації, зміни клімату, коливань ринкових цін та технологічного прогресу, традиційні підходи до ведення сільського господарства є недостатніми для забезпечення сталого розвитку сільських територій. Диверсифікація сільської економіки набуває особливого значення як фактор адаптивного розвитку. Вона передбачає розширення спектру видів діяльності в сільській місцевості, зменшення залежності від традиційного виробництва сільськогосподарської продукції та створення нових джерел доходу для сільського населення. Диверсифікація сільської економіки надає можливості для створення доданої вартості в сільській місцевості. Розвиток сільського туризму, наприклад, сприяє залученню додаткових коштів в регіон, зберіганню та популяризації культурної спадщини, традицій та ремесла. Виробництво органічної продукції відповідає зростаючому попиту на екологічно чисті продукти харчування та сприяє збереженню родючості ґрунтів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вчені В. Саблук, Т. Мацибора, В. Посилаєв, В. Юрчишин досліджували проблеми трансфор-

мації аграрного сектору, розвитку сільських територій та необхідність їхньої диверсифікації. Іваненко А.П., Мельник Л.Ю., Шульга І.М. вивчали зарубіжний досвід підтримки сільського господарства, адаптуючи його до вітчизняних реалій. Однак, питанням визначення факторів успіху інноваційної диверсифікації сільської економіки на сучасному етапі уваги приділено недостатньо і тому вони потребують подальших досліджень.

Мета статті – визначення факторів успіху інноваційної диверсифікації сільської економіки.

Виклад основного матеріалу. Сільська економіка, традиційно орієнтована на сільське господарство, зіштовхується з численними викликами, такими як зміна клімату, нестабільність цін на сільськогосподарську продукцію, конкуренція на глобальних ринках та міграція населення в міста. Адаптивний розвиток, здатність гнучко реагувати на ці виклики, потребує диверсифікації сільської економіки, тобто розширення її видів діяльності за межі традиційного рослинництва та тваринництва. Інноваційні підходи у цьому процесі відкривають можливості для зростання, стійкості та підвищення якості життя в сільських громадах.

Основні напрями інноваційної диверсифікації:

1. Розвиток агротуризму та сільського зеленого туризму:

– Інновації:

– Цифрові платформи: створення та використання онлайн–платформ для бронювання, маркетингу та управління агротуристичними послугами, включаючи віртуальні тури та інтерактивні екскурсії.

– Персоналізований досвід: розробка унікальних туристичних продуктів, що враховують інтереси та потреби різних груп туристів (наприклад, гастрономічні тури, екотури, майстер–класи з традиційних ремесел).

– Інтеграція з місцевими продуктами: просування та продаж місцевих продуктів харчування та ремесел безпосередньо туристам.

– Екологічно чисті технології: використання відновлюваних джерел енергії, впровадження екологічних практик у будівництві та управлінні агротуристичними об'єктами.

– Переваги: створення нових робочих місць, збільшення доходів сільських господарств, підтримка місцевої культури та традицій, стимулювання розвитку інфраструктури, підвищення екологічної свідомості.

2. Впровадження сучасних технологій в сільське господарство (Smart Agriculture):

– Інновації:

– Точне землеробство: використання датчиків та супутникових даних для моніторингу посівів, оптимізації внесення добрив та зрошення.

– Автоматизація та роботизація: використання роботів для посадки, збирання врожаю, догляду за тваринами та інших сільськогосподарських операцій.

– Цифровий менеджмент ферми: використання програмного забезпечення для управління запасами, фінансами, логістикою та продажами сільськогосподарської продукції.

– Інтернет речей (IoT): підключення сільськогосподарського обладнання та пристроїв до інтернету для моніторингу та управління в режимі реального часу.

– Переваги: підвищення продуктивності, зниження витрат, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, покращення якості продукції, збільшення доходів сільських господарств.

3. Розвиток переробки сільськогосподарської продукції та виробництва продуктів з доданою вартістю:

– Інновації:

– Малі переробні підприємства: створення міні–заводів та цехів для переробки місцевої сільськогосподарської продукції (наприклад, виробництво сирів, ковбас, консервів, соків, варення).

– Органічне виробництво: виробництво органічної сільськогосподарської продукції та її переробка з використанням екологічних методів.

– Функціональні продукти харчування: розробка та виробництво продуктів харчування з підвищеною харчовою цінністю та корисними властивостями.

– Пакування та брендування: створення привабливої упаковки та брендування для місцевих продуктів, що дає можливість підвищити їх конкурентоспроможність на ринку.

– Переваги: створення нових робочих місць, збільшення доходів сільських господарств, розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності місцевої продукції, зменшення втрат.

4. Розвиток відновлюваної енергетики:

– Інновації:

– Сонячні електростанції: встановлення великомасштабних та малих сонячних електростанцій для виробництва електроенергії.

– Вітрові електростанції: встановлення вітрових турбін для виробництва електроенергії.

– Біогазові установки: переробка сільськогосподарських відходів та органічних відходів у біогаз для виробництва енергії та органічних добрив.

– Біопаливо: виробництво біопалива з сільськогосподарських культур (наприклад, ріпаку, кукурудзи).

– Переваги: забезпечення енергетичної незалежності, зниження викидів парникових газів, створення нових робочих місць, зменшення залежності від викопного палива.

5. Розвиток креативних індустрій у сільській місцевості:

– Інновації:

– Мистецькі майстерні та резиденції: створення місць для творчості та обміну досвідом між художниками, дизайнерами, ремісниками.

– Музичні фестивалі та культурні заходи: організація культурних заходів, які приваблюють туристів та сприяють розвитку місцевої культури.

– Мережі коворкінгів та інкубаторів: створення місць для підприємців, фрілансерів та стартапів у сільській місцевості.

– Онлайн–платформи для продажу креативних продуктів: створення інтернет–магазинів та маркетплейсів для продажу продуктів, створених місцевими майстрами та художниками.

– Переваги: створення нових робочих місць, приваблення молоді та креативних людей у сільську

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

місцевість, розвиток місцевої культури та ідентичності, стимулювання економічного зростання.

Фактори успіху інноваційної диверсифікації:

Державна підтримка: розробка та реалізація державної політики, спрямованої на підтримку інноваційного розвитку сільської економіки.

Фінансування: надання фінансової допомоги, грантів та кредитів для підтримки інноваційних проектів у сільській місцевості.

Освіта та навчання: забезпечення доступу до якісної освіти та навчання для сільського населення, сприяння розвитку підприємницьких навичок.

Розвиток інфраструктури: покращення транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури у сільській місцевості.

Інформаційна підтримка: забезпечення доступу до інформації про інноваційні технології та практики, надання консультаційних послуг.

Співпраця: стимулювання співпраці між сільськогосподарськими підприємствами, науковими установами, бізнесом та громадськими організаціями.

Створення сприятливого бізнес-клімату: мінімізація бюрократичних перепон, спрощення процедур реєстрації бізнесу.

Інноваційна диверсифікація сільської економіки є основним фактором адаптивного розвитку сільських територій. Застосування сучасних технологій, підтримка підприємництва, розвиток туризму, переробки та відновлюваної енергетики – це стратегії, які дають можливість сільським громадам успішно адаптуватися до викликів сучасності та забезпечити сталий економічний розвиток.

Висновки

В умовах глобальних змін і зростаючої конкуренції, диверсифікація сільської економіки є головним фактором забезпечення її стійкості та адаптивності. Інноваційні підходи надають нові можливості для розвитку сільських територій, підвищення їх економічного потенціалу та покращення якості життя сільського населення. Одним із перспективних напрямків є розвиток агротуризму. Інтеграція сільського господарства з туристичною індустрією дає можливість створити унікальні туристичні продукти, які відновлюють місцеві традиції, культуру та екологічні особливості регіону. Це сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів та створенню нових робочих місць. Іншим важливим аспектом є підтрим-

ка малого та середнього підприємництва в сільській місцевості. Розвиток місцевих виробництв, переробка сільськогосподарської продукції та виробництво крафтових продуктів дають можливість диверсифікувати економіку та зменшити залежність від традиційних сільськогосподарських культур. Важливою є роль інновацій в аграрному секторі. Впровадження новітніх технологій, таких як точне землеробство, автоматизація процесів та використання біотехнологій, дає можливість підвищити ефективність виробництва та зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Ярема Т. В., Брензович О. І. Міжнародний інвестиційний менеджмент: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2025. 193 с.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В., Крамченко Р. А. Конкурентні технології в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2023. 184 с.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Крамченко Р. А., Індус К. П., Василюха Н. В. Міжнародний менеджмент: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2024. 192 с.
4. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Лазур С. П., Важинський Ф. А. Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2019. 258 с.
5. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Індус К. П. Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2020. 161 с.
6. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Колодійчук А. В. Основні фактори виникнення кризових явищ на промислових підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2012. Вип. 22 (4). С. 158–164.
7. Колодійчук А. В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія. Львів: Ліга–Прес, 2015. 324 с.
8. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5/1(132). С. 58–62.
9. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. Міжнародні перевезення в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2021. 189 с.

10. Мацибора Т. В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 66–72.

References:

1. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Kahanets–Havrylko, L. P., Yarema, T. V., & Brenzovych, O. I. (2025). *Mizhnarodnyy investytsiynyy menedzhment* [International investment management]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kahanets–Havrylko, L. P., Hushtan, T. V., & Kramchenko R. A. (2023). *Konkurentni tekhnolohiyi v mizhnarodniy ekonomitsi* [Competitive technologies in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kramchenko, R. A., Indus, K. P., & Vasylykha, N. V. (2024). *Mizhnarodnyy menedzhment* [International management]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

4. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Lazur, S. P., & Vazhynskyy, F. A. (2019). *Mizhnarodna ekonomika v tablytsyakh, skhemakh, formulakh, zadachakh i prykladakh* [International Economics in Tables, Schemes, Formulas, Problems and Examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

5. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus, K. P. (2020). *Mizhnarodni finansy i finansovy menedzhment v zadachakh ta prykladakh* [International finance and financial management in problems and examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

6. Havrylko, P. P., Lalakulych, M. Yu., & Kolodiychuk, A. V. (2012). *Osnovni factory vynyknennya kryzovykh yavlyshch na promyslovykh pidpryyemstvakh* [The main factors of emergence of crisis phenomena in industrial enterprises]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 22 (4) (pp. 158–164). [in Ukrainian].

7. Kolodiychuk, A. V. (2015). *Innovatsiynyy rozvytok promyslovosti: zavdannya upravlinnya pry vrakhuvanni umov nedoskonaloyi konkurentsiyi* [Innovative development of industry: the tasks of management taking into

account the conditions of imperfect competition]. Lviv: League Press. [in Ukrainian].

8. Kolodiychuk, A. V. (2012). *Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky* [Information as a factor of innovation development of the economy]. In *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini* [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1 (132) (pp. 58–62). [in Ukrainian].

9. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). *Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi* [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

10. Matsyhora, T. V. (2019). *Investytsiyne zabezpechennya rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv* [Investment support for the development of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK – Economics of the Agricultural Complex*, 2, 66–72. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Молнар Олександр Сергійович,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та торгівлі, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4509-2602>
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Дорошенко Анастасія Юрїївна,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Data about the authors

Oleksandr Molnar,

PhD of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics, Entrepreneurship and Trade, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Anastasia Doroshenko,

Master, Faculty of Economics, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua